

Granskning av Folktandvården inklusive uppföljning

REGION VÄRMLAND

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Inledning.....	5
2. Styrning avseende tillgänglighet och verksamhet	7
3. Arbetet med kompetensförsörjning	14
4. Uppföljning av verksamheten	18
5. Samlad bedömning.....	22
Bilaga 1. Bakgrund.....	26
Bilaga 2. Revisionskriterier.....	27
Bilaga 3. Källförteckning.....	28

Sammanfattning

EY har på uppdrag av revisorerna i region Värmland granskat Hälso- och sjukvårdsnämndens styrning och ledning. Syftet har varit att granska om Hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställt en god tillgänglighet och utövat en ändamålsenlig styrning och ledning samt intern kontroll över Folk tandvården. Syftet har också varit att följa upp de rekommendationer som lämnats i tidigare granskning från 2021.

Vår sammanfattande bedömning är att Hälso- och sjukvårdsnämnden har säkerställt en god tillgänglighet i Folk tandvården. Vidare bedömer vi att Hälso- och sjukvårdsnämnden delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och ledning samt intern kontroll över Folk tandvården. Vi noterar dock att merparten av styrningen sker på förvaltningsnivå. Vi bedömer att Hälso- och sjukvårdsnämnden inte i tillräcklig utsträckning har omhändertagit de rekommendationer som lämnats i tidigare granskning. Mer än hälften av rekommendationerna, sju av elva, kvarstår.

Granskningen visar att det finns en tydlig styrning inom Folk tandvården kopplat till ökad tillgänglighet. Folk tandvården arbetar med mål kopplade till tillgänglighet. Kliniker samverkar också i högre grad än tidigare för att öka tillgängligheten. Däremot är styrningen från nämndens sida begränsad då Folk tandvården inte inkluderas i mål avseende tillgänglighet.

Vidare visar granskningen att Folk tandvården bedriver ett arbete med kompetensförsörjning utifrån en kompetensförsörjningsplan som baseras på regionens övergripande kompetensförsörjningsplan. Folk tandvården genomför riskanalyser kopplat till kompetensförsörjning och det finns en plan för att säkerställa kompetensförsörjningen inom Folk tandvården. Arbetet bedrivs dock med begränsad styrning från nämnden.

Granskningen visar att det är en utmaning att följa upp Folk tandvårdens verksamhet, vilket har framkommit i revisionens tidigare granskningar. Verksamhetens möjlighet att ta del av underlag som möjliggör löpande analys av verksamheten brister fortsatt. Nämnden följer endast upp en indikator från nämndplan med koppling till Folk tandvården, andel 6-åringar med karies. Nämndens ordinarie uppföljning avser inte Folk tandvårdens tillgänglighet eller arbete med kompetensförsörjning. Nämnden har gjort bedömningen att risker inom övriga verksamheter i hälso- och sjukvården är större än i Folk tandvården. Att inte inkludera Folk tandvården, och därmed hela nämndens verksamhet, i uppföljningen ger ett missvisande resultat vid uppföljningen av mål. I detta fall blir resultatet till det sämre då Folk tandvården visar positiva resultat vad gäller tillgänglighet och arbetet med kompetensförsörjning.

Utifrån granskningen av 2024 års verksamhet lämnar vi nedanstående överordnade rekommendation till Hälso- och sjukvårdsnämnden:

- ▶ Inkludera Folk tandvården i nämndens styrning, uppföljning och kontroll av hälso- och sjukvården.

Utifrån den uppföljande granskningen bedömer vi att nedanstående rekommendationer till Hälso- och sjukvårdsnämnden kvarstår:

- ▶ Utveckla styrningen av tandvården och då främst det som handlar om regionens övergripande uppdrag att åstadkomma god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.
- ▶ Utveckla styrningen av Folktandvården Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras.
- ▶ Tillse att en rutin för uppföljning av Folktandvårdens följsamhet till de nationella riktlinjerna inom vuxentandvården tas fram och införs.
- ▶ Tillse att uppföljningen av Folktandvården utvecklas för att tillförlitlig information om verksamheten ska kunna tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling.
- ▶ Säkerställa att nämnden tar del av tillräcklig uppföljning av tandvården och Folktandvården utifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag.
- ▶ Överväga att se över dagens budgetmodell och kostnadsfördelningsmodell avseende så kallade SAL-kostnader.
- ▶ Säkerställa att Folktandvården ges förutsättningar att effektivt anpassa sin verksamhet efter villkoren på en konkurrensutsatt marknad.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Region Värmlands revisorer ansvarar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har revisorerna utarbetat dokumentet *Granskningsstrategi* i vilket de har beskrivit de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Baserad på granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan. I Revisionsplan 2024 har revisorerna aktualiserat en granskning av Folk tandvården. Hela bakgrunden till granskningen finns i bilaga 1.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Syftet har varit att granska om hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställer en god tillgänglighet och utövar en ändamålsenlig styrning och ledning samt intern kontroll över Folk tandvården. En utgångspunkt för granskningen är också de iakttagelser och rekommendationer som framfördes i en tidigare granskning från 2021.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Finns en tydlig gemensam styrning inom Folk tandvården för arbetet med tillgänglighet samt baseras arbetet med tillgänglighet på strategiska analyser av framtida behov och tidigare åtgärders resultat?
- ▶ Finns en plan för att utveckla styrningen av tandvården, främst då det gäller regionens övergripande uppdrag att åstadkomma en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen?
- ▶ Finns en plan för att utveckla styrningen av Folk tandvården i Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras?
- ▶ Finns en plan för implementering och uppföljning av Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård?
- ▶ Har det genomförts (risk-)analyser och finns det en plan för att säkerställa kompetensförsörjning inom Folk tandvården?
- ▶ Sker en utveckling av uppföljningen av Folk tandvården, så att tillförlitlig information om verksamheten kan tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling samt får Hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig uppföljning av Folk tandvården utifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag?
- ▶ Har åtgärder vidtagits med beaktande av de iakttagelser, synpunkter och rekommendationer som framfördes i den tidigare granskningen 2021?

1.3. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen som utgångspunkt för analys, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna kan hämtas ifrån lagar och förarbeten eller interna regelverk, policys och fullmäktigebeslut. Kriterier kan också ha sin grund i jämförbar praxis eller erkänd teoribildning.

I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen (2017:725)
- ▶ Tandvårdslagen (1985:125)

- ▶ Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för tandvård (2022)
- ▶ Regionplan 2024
- ▶ Hälso- och sjukvårdsnämndens reglemente

Revisionskriterierna beskrivs närmare i bilaga 2.

1.4. Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer. Samtliga intervjuade har fått möjlighet att faktagranska rapporten. Källförteckning återfinns i bilaga 3.

1.5. Avgränsningar och ansvarig nämnd

Granskningen avser Hälso- och sjukvårdsnämnden.

2. Styrning avseende tillgänglighet och verksamhet

Revisionsfråga: Finns en tydlig gemensam styrning inom Folk tandvården för arbetet med tillgänglighet? Samt, baseras arbetet med tillgänglighet på strategiska analyser av framtida behov och tidigare åtgärders resultat?

2.1. Mål för tillgänglighet finns inom Folk tandvården men inte på nämndnivå

I regionplan 2024 har regionfullmäktige beslutat om övergripande effektmål. Ett av dessa mål lyder *Trygga och nöjda invånare*. Hälso- och sjukvårdsnämnden har, kopplat till målet *Trygga och nöjda invånare*, beslutat om målet *Tillgänglig vård på lika villkor*. Måluppfyllelse mäts genom tio indikatorer. Ingen indikator för målet rör Folk tandvården. Vidare har nämnden beslutat om mål kopplat till fullmäktiges effektmål *God, jämlik och jämställd hälsa*. Nämndens mål *Hälsofrämjande och förebyggande vård* mäts genom två indikatorer. En indikator avser Folk tandvården; 6-åringars tandhälsa, andel med karies. En anledning till nämndens begränsade uppföljning av Folk tandvården uppges vara att Folk tandvården i stort saknar tillförlitliga underlag för att kunna bedöma verksamhetens utveckling. Nämndens presidium uppges att nämndens uppföljning baseras på risker i nämndens verksamhetsområde. Från intervju framgår att nämnden har bedömt att risker inom övriga verksamheter inom hälso- och sjukvården är större än i Folk tandvården.

Folk tandvården tar årligen fram en verksamhetsplan där mål från fullmäktige och nämnden bryts ned. I verksamhetsplanen för 2024 framgår dels nämndens mål om 6-åringars tandhälsa kopplat till effektmålet *God, jämlik och jämställd hälsa*, dels ytterligare mål som rör tillgänglighet. Kopplat till fullmäktiges effektmål *Trygga och nöjda invånare* och nämndens mål *Tillgänglighet på lika villkor* har Folk tandvården tagit fram egna indikatorer. Se en sammanställning av mål och indikatorer med koppling till tillgänglighet i tabellen nedan. Verksamhetsplanen tas fram av ledningen och förankras med klinikchefer. Nämnden tar inte del av verksamhetsplanen.

Regionfullmäktiges effektmål	Folk tandvårdens mål i verksamhetsplan	Indikatorer med målvärde
<i>Trygga och nöjda invånare</i>	<i>Tillgänglig vård på lika villkor</i>	Antal nya patienter 24 år och äldre som blivit basundersökta. <i>Mål: 3 300, alltså inga patienter på kö-listan.</i>
		Remisser med högst prioritet som blivit undersökta inom 30 dagar. <i>Mål: 100 procent.</i>
		Andel patienttid. <i>Mål: Lägst 66 procent för kliniker med tvåskift. Lägst 70 procent för kliniker med arbetstid 08-17.</i>

Tabell 1: Folk tandvårdens mål och indikatorer för 2024 med koppling till tillgänglighet.

Folktandvårdens verksamhetsplan bryts ner på klinikinivå där arbetet med målen sker inom ramen för kliniks specifika klinikplaner. Från intervju framgår att medarbetare vid klinikerna är delaktiga i arbetet med målen. Det skiljer sig åt mellan kliniker i vilken utsträckning de dokumenterar arbetet och uppföljning av målen i klinikplanerna. Mot bakgrund av detta ska klinikcheferna framgent arbeta med uppföljning av klinikplanerna i Folktandvårdens verksamhetssystem.

2.2. I syfte att förbättra tillgängligheten har samverkan mellan kliniker ökat

Granskningen visar att arbetet med tillgänglighet inom Folktandvården har utvecklats sedan granskningen 2021. I granskningen från 2021 exemplifierades olika åtgärder för att öka tillgängligheten. Bland annat lyftes att kliniker lånade medarbetare sinsemellan för att öka tillgängligheten oaktat geografien. I nuvarande granskning uppger de intervjuade att arbetet har utvecklats och organisationen i högre grad än tidigare arbetar tillsammans för att bidra till ökad tillgänglighet. Kliniker delar både på arbetet med att ta emot nya patienter och till viss del även på personal för att så många patienter som möjligt ska få erbjudande om tid. Till skillnad från vid tidigare granskning 2021 finns inte längre några rödmarkerade kliniker, alltså kliniker som inte tar emot några nybesök alls.

Klinikcheferna leder och fördelar arbetet utifrån en instruktion för ökad tillgänglighet som beslutats av tandvårdschef. Instruktionen listar ett antal åtgärder med syfte att förbättra tillgängligheten för befintliga och nya patienter som önskar regelbunden tandvård hos Folktandvården. Åtgärderna är bland annat kopplade till personer som önskar byta klinik eller personer som står i kö till en eller flera kliniker.

Folktandvården har en kö-lista med personer som vill ansluta sig till Folktandvården i Region Värmland. Under 2024 har det pågått ett arbete med att arbeta bort kön. Arbetet uppges fortgå under 2025. Av intervju framgår att listan över nya patienter är otillförlitlig. De personer som har stått längst på listan uppges antagligen inte längre vara aktuella som patienter hos Folktandvården i Värmland, utan har troligtvis sökt upp privata kliniker under tiden de stått i kö. I arbetet med kö-listan uppges det också vara viktigt att klinikerna manuellt dokumenterar nya besök på rätt sätt för att personerna i fråga ska tas bort från listan.

Det finns inget sätt för verksamheten att kontrollera om patienter på listan har avlidit eller flyttat. I syfte att undersöka om kön är aktuell har vissa kliniker skickat ut brev till personerna på kölistan och frågat om de önskar stå kvar. De intervjuade uppger att personer som står på kölistan med största sannolikhet har fått ett erbjudande om en tid för undersökning vid en annan klinik i regionen. Som nämnt ovan samverkar klinikerna och avlastar varandra med att ta emot nya patienter. Det händer dock att personer tackar nej till erbjudandet om undersökning då den i så fall sker på en annan ort och därmed väljer att stå kvar i kön till en specifik klinik. Detta gör att kö-listan inte upplevs ge information om Folktandvårdens tillgänglighet i regionen i stort. I intervju framgår att regionen har kapacitet att ta emot alla patienter på listan om patienterna är villiga att ta sig till en klinik i centralorten.

2.3. Framtida behov av tillgänglighet analyseras

De intervjuade uppger att arbetet för att bedöma framtida behov av tillgänglighet utgår ifrån statistik över antal tänder hos äldre samt befolkningsprognoser för regionen. Statistiken visar att antalet tänder hos äldre ökar. Befolkningsprognoser visar att vissa områden avfolkas medan befolkningen i och runt omkring centralorten ökar. Analysen av framtida behov framgår i Folktandvårdens kompetensförsörjningsplan.

De intervjuade uppger att de har förbättrat arbetet med att analysera vidtagna åtgärders effekt och att därefter anpassa åtgärderna. Intervjuade upplever att Folktandvården har en bra överblick över framtida behov av tillgänglighet. De betonar samtidigt utmaningen att i framtiden tillhandahålla lagstadgad verksamhet på mindre orter med minskande patientunderlag.

2.4. Vår bedömning

I kommunallagen framgår att nämnderna ansvarar för att verksamheten bedrivs utifrån de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat och de föreskrifter som gäller för verksamheten. Hälso- och sjukvårdsnämnden ska enligt reglemente utöva ledning av Folktandvården i enlighet med tandvårdslagen. Tandvårdslagen anger att tandvården ska vara av god kvalitet, lägga särskild vikt vid förebyggande åtgärder och vara lätt tillgänglig. Tandvårdslagen anger också att regionerna har ett särskilt ansvar för att planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov av tandvård.

Vi bedömer att det finns en tydlig gemensam styrning *inom Folktandvården* för arbetet med tillgänglighet. Däremot noterar vi att *nämndens styrning* kan utvecklas. Bedömningen görs mot bakgrund av att Folktandvården har tagit fram mål avseende tillgänglighet i verksamhetsplan. Målen följs upp med hjälp av indikatorer med målvärden. Målen bryts också ned på kliniknivå i klinikplaner. Merparten av medarbetare inom Folktandvården inkluderas i arbetet med att bryta ned målen. Folktandvården har också arbetat fram en instruktion för ökad tillgänglighet. Vidare framgår av granskningen att kliniker i högre grad än tidigare samarbetar för att förbättra tillgängligheten vilket har bidragit till att samtliga kliniker i regionen tar emot nya patienter.

Vi noterar dock att Hälso- och sjukvårdsnämndens styrning över tillgänglighet inom Folktandvården brister då nämndens mål avseende tillgänglighet inte inkluderar indikatorer som träffar Folktandvården. Det saknas därmed enligt vår mening en länk i styrkedjan mellan region- och verksamhetsnivå.

Vidare bedömer vi att arbetet med tillgänglighet baseras på strategiska analyser av framtida behov och tidigare åtgärders resultat. Folktandvården tar del av statistik kring antal tänder hos äldre samt regionens befolkningsprognoser. Befolkningsprognosen visar hur behovet av tandvård kommer att påverkas av befolkningsomflyttning i framtiden. Analys av behov och tillgängliga resurser sker också inom ramen för Folktandvårdens arbete med kompetensförsörjning vilket beskrivs i kommande kapitel 4.

2.5. Uppföljning av rekommendationer i tidigare granskningar

I granskningen från 2021 lämnades två rekommendationer avseende nämndens arbete med tillgänglighet.

Rekommendation: Säkerställa en tydlig gemensam styrning inom Folkandvården för arbetet med tillgänglighet.

Rekommendation: Tillse att arbetet med tillgänglighet baseras på strategiska analyser av framtida behov och tidigare åtgärders resultat.

Vi bedömer att rekommendationerna har omhändertagits.

I granskningen från 2021 lämnades även en rekommendation avseende gränsdragningen i ansvar mellan Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden. Sedan granskningen 2021 har reglementena reviderats och Hälso- och sjukvårdsnämnden är nu både huvudman, vårdgivare samt ansvarig för arbetsmiljön för medarbetare inom nämndens ansvarsområde.

Rekommendation: Tydliggöra gränsdragningen i ansvar mellan Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden.

Vi bedömer att rekommendationen inte längre är aktuell.

2.6. Styrningen av Folkandvårdens uppdrag har inte utvecklats på nämndnivå

Revisionsfråga: Finns en plan för att utveckla styrningen av tandvården, främst då det gäller regionens övergripande uppdrag att åstadkomma en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen?

Revisionsfråga: Finns en plan för att utveckla styrningen av Folkandvården i Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras?

Tidigare granskningar som genomfördes av Folkandvården 2018 och 2021 konstaterade att det fanns brister avseende styrning och uppföljning av Folkandvårdens specifika uppdrag samt av de övergripande uppdragen kopplat till tandhälsa och till vilken grad tandvård erbjuds på lika villkor till hela befolkningen. Granskningen genomförd 2021 visade dock att vissa framsteg hade gjorts sedan granskningen 2018.

Vid nuvarande granskning framgår att ingen särskild åtgärd har vidtagits av nämnden för att ytterligare utveckla styrningen av dessa uppdrag. Som beskrivet i ovan avsnitt 2.1 har nämnden visserligen beslutat om ett mål avseende *Tillgänglig vård på lika villkor*. Till målet har nämnden dock inte fastställt några indikatorer som rör Folkandvården. Nämnden tar därmed

fortsatt inte del av uppföljning av till vilken grad tandvård erbjuds på lika villkor. Vad gäller uppdraget om god tandhälsa följer nämnden enbart en indikator avseende andel 6-åringar med karies. Nämnden har inga övriga mål eller uppföljning avseende uppdraget. Tandvård till barn utgör ett av tandvårdens specifika uppdrag. För övriga specifika uppdrag sker inte någon återkommande uppföljning till nämnd.

Inom Folk tandvården sker dock ytterligare styrning och uppföljning jämfört med 2021. Avsnitt 2.1 beskriver att målsättningen *Tillgänglig vård på lika villkor* med tillhörande indikatorer nu inkluderas i Folk tandvårdens verksamhetsplan. Inom Folk tandvården sker fortsatt viss uppföljning av tandhälsan i den rapportering som sker till kvalitetsregistret SKaPa. Dessutom sker likt tidigare viss uppföljning av några av de målgrupper som Folk tandvården behandlar såsom fördelning av vårdtid mellan barn och vuxna. Någon övergripande styrning och uppföljning för samtliga Folk tandvårdens specifika uppdrag finns dock inte.

2.7. Vår bedömning

Nämnden ska enligt sitt reglemente utöva ledning av Folk tandvården i enlighet med tandvårdslagen. I tandvårdslagen framgår att målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen. Tandvårdslagen reglerar även Folk tandvårdens ansvar för tandvård för personer under 23 år¹, specialisttandvård, tandvård för personer som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt uppsökande verksamhet.

Vi bedömer att det till viss del finns en plan för att utveckla styrningen av tandvården, som gäller regionens övergripande uppdrag att åstadkomma en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen. Vi bedömer även att det till viss del finns en plan för att utveckla styrningen av Folk tandvården i Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras.

Bedömningen görs mot bakgrund av att de framsteg som påvisades i 2021 års granskning fortsatt kvarstår, men varken nämnd eller Folk tandvården har sedan dess vidtagit särskilda åtgärder för att omhänderta rekommendationerna. Detta med undantag för att Folk tandvården omhändertagit målet *Tillgänglig vård på lika villkor* i sin verksamhetsplan med tillhörande indikatorer, vilket vi ser positivt på. Målet kopplas till Folk tandvårdens övergripande uppdrag. Nämndens mål avseende tillgänglig vård på lika villkor inkluderar inte Folk tandvårdens verksamhet. Vi noterar dock att nämnden följer upp målet avseende karies hos 6-åringar vilket knyter an till ett av Folk tandvårdens specifika uppdrag. För övriga uppdrag som Folk tandvården har finns ingen övergripande styrning och uppföljning. Vi vill betona vikten av att nämnden styr och följer upp verksamheten i hela sitt ansvarsområde.

---

¹ Lagändring från 1 januari 2025 ger en ändring från under 23 år till under 19 år.

2.8. Uppföljning av rekommendationer i tidigare granskningar

I granskningen från 2021 bedömdes två rekommendationer från 2018 års granskning delvis kvarstå. Rekommendationerna avsåg styrning av Folk tandvårdens övergripande och specifika uppdrag.

Rekommendation: Utveckla styrningen av tandvården och då främst det som handlar om regionens övergripande uppdrag att åstadkomma god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

Rekommendation: Utveckla styrningen av Folk tandvården Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras.

Vi bedömer fortsatt att rekommendationerna delvis kvarstår.

2.9. Det pågår ett arbete med att implementera Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård

Revisionsfråga: Finns en plan för implementering och uppföljning av Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård?

Verksamhetsanalytiker inom Folk tandvården har arbetat fram en plan för implementeringen av Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård. Hälso- och sjukvårdsnämnden har enligt uppgift informerats om planen. Planen är gemensam för samtliga kliniker i regionen. Varje specialistområde har gjort en GAP-analys² utifrån de nya riktlinjerna och en plan med utbildningsinsatser har tagits fram utifrån den. Utbildningar genomförs inom olika områden mellan 2023–2025. Intervjuade uppger att arbetet har fungerat bra. Verksamheten ligger i fas med implementeringen. Däremot finns ännu inte någon rutin för hur efterlevnad gentemot riktlinjerna ska följas upp.

2.10. Vår bedömning

Nämnden ansvarar enligt kommunallagen för att verksamheten bedrivs utifrån de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat och de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Vi bedömer att det finns en plan för implementering av Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård, men att det saknas en plan för uppföljning. Arbetet med implementering pågår enligt plan. Vi betonar vikten av att säkerställa en rutin för att på ett strukturerat sätt följa upp följsamheten mot riktlinjerna när de har implementerats.

---

² GAP-analys är ett sätt att analysera hur en verksamhet ser ut idag jämfört med önskat läge i framtiden.

2.11. Uppföljning av rekommendationer i tidigare granskningar

I granskningen från 2021 bedömdes att en rekommendation från 2018 års granskning kvarstod. Rekommendationen avsåg Folk tandvårdens följsamhet till de tidigare aktuella nationella riktlinjerna inom vuxentandvården.

Rekommendation: Tillse att en rutin för uppföljning av Folk tandvårdens följsamhet till de nationella riktlinjerna inom vuxentandvården tas fram och införs.

Vi bedömer fortsatt att rekommendationen kvarstår.

3. Arbetet med kompetensförsörjning

Revisionsfråga: Har det genomförts (risk-)analyser? Samt finns det en plan för att säkerställa kompetensförsörjning inom Folk tandvården?

3.1. Det finns politisk styrning av kompetensförsörjningsarbetet

Regionfullmäktige har i regionplan för 2024 fastställt ett effektmål avseende *Hållbar organisation* vilket kopplas till kompetensförsörjning. I Hälso- och sjukvårdsnämndens nämndplan för 2024 har fullmäktiges effektmål brutits ned till målet *Attraktiv arbetsgivare*. Det framgår att hälso- och sjukvården ska erbjuda ett hållbart arbetsliv som kännetecknas av gott ledar- och medarbetarskap, god arbetsmiljö med ökat fokus på hälsofrämjande aspekter, enhetlig arbetsgivarpolitik och möjligheter till kompetensutveckling. Arbetet med kompetensförsörjningsaktiviteter ska utgå från kompetensanalyser och verksamhetens behov. Det framgår inte om målet inkluderar Folk tandvården.

3.2. Regionen och Folk tandvården arbetar utifrån kompetensförsörjningsplaner

Regionens HR-avdelning har arbetat fram en regionövergripande kompetensförsörjningsplan. I planen lyfts generationsskiftet bland tandsköterskor och tandhygienister som en risk. Vidare anges att specialisttandläkare är en svårrekryterad grupp. Utmaningarna på längre sikt består också av att påverka ungas vilja att utbilda sig inom tandvårdsområdet.

Folk tandvården har utifrån regionens kompetensförsörjningsplan tagit fram en verksamhets-specifik kompetensförsörjningsplan för 2024. Planen innehåller omvärldsbevakning och redogör för förutsättningar för att klara kompetensförsörjningen. Planen berör även risken avseende pensionsavgångar och åldersstrukturer inom olika yrkeskategorier. Inom fem år kommer cirka 20 procent av alla tandsköterskor samt cirka 25 procent av alla tandhygienister att gå i pension.

Som en förlängning av det arbete som görs på central nivå inom regionen och inom Folk tandvården ansvarar klinikerna för att årligen ta fram lokala kompetensförsörjningsplaner och med hjälp av sina medarbetare nå ut till både studenter och andra potentiella medarbetare. Folk tandvårdens kompetensförsörjningsplan innehåller en kort vägledning kring vilken information som bör finnas i klinikernas planer. Klinikernas kompetensförsörjningsplaner skiljer sig åt i viss mån vad gäller innehåll och omfattning.

3.3. Insatser pågår för att säkra kompetensförsörjningen

Ledningen uppger att arbetet med att analysera åtgärdernas effekt och anpassa åtgärderna för att nå största möjliga effekt har utvecklats sedan tidigare granskning. För att klara befintliga och kommande behov av medarbetare listar Folk tandvården i sin kompetensförsörjningsplan fem viktiga områden att arbeta med.

- ▶ *Attraktiv arbetsgivare* – Locka fler till att välja Folk tandvården före andra alternativ.
- ▶ *Tidiga insatser* – Påverka värmländska ungdomar till att läsa tandvårdsutbildningar. De med ursprung i eller anknytning till Värmland stannar längst i organisationen.

- ▶ *Rekrytera* – Synas på aktuella forum och kunna erbjuda lön, förmåner och arbete som är attraktiva för potentiella sökande.
- ▶ *Behålla* – Genom gedigen introduktion, strukturerad handledning, medarbetarsamtal samt tydliga utvecklingsmöjligheter för medarbetare inom organisationen.
- ▶ *Avveckla* – Se över varför medarbetare väljer att sluta och följa upp om möjligheter till utveckling finns. Ett bra avslut kan innebära att medarbetaren talar gott om Folk tandvården som arbetsgivare och får andra att söka sig dit.

Från intervjuer och från kompetensförsörjningsplanen framgår att arbetet med kompetensförsörjning kräver insatser både på central och lokal nivå. Vad gäller att arbeta med *tidiga insatser* har Folk tandvården upprättat ett avtal med tandsköterske- och tandhygienistutbildningen i Karlstad för att ta emot studenter på verksamhetsförlagd praktik. Att samarbeta med universitetet uppges bidra positivt till kompetensförsörjningsarbetet. Samarbetet uppges bli allt viktigare då tandhygienister är svårrekryterade och mindre benägna att flytta för arbete.

I syfte att nå en yngre målgrupp har Folk tandvården arbetat med ett projekt där ungdomar efter gymnasiet fått möjlighet att arbeta på en klinik i tre månader. För att nå pensionerade och de som närmar sig pensionsålder inom yrkesgrupperna arbetar HR-strateg tillsammans med regionen med projektet "Förlängt arbetsliv". I dagsläget arbetar flera pensionärer på timanställning i verksamheten.

Vad gäller insatser för att *behålla* personal har medarbetare möjlighet att ta del av olika utbildningsinsatser. Det finns ett internt utbildningspaket där vissa utbildningar hålls av specialister. Det är också möjligt att utbilda sig till specialist under sin anställning i Folk tandvården. De intervjuade uppges att de sällan anställer en färdig specialist.

3.4. Det finns utmaningar i arbetet med kompetensförsörjning

I intervju framgår att det är en större utmaning att rekrytera till glesbygdsklinikerna än till kliniker i centralorten. För att möta utmaningen har Folk tandvården ett lönetillägg för tandläkare som anställs på en glesbygdsklinik. Det finns även ekonomiska fördelar för personal som har sin grundanställning i Karlstad men som hjälper till på glesbygdsklinikerna. Det finns också möjlighet att delanställa personal på två kliniker.

De intervjuade uppges att bristen på handledare till nyutexaminerade och nya medarbetare är en utmaning. Det är också en utmaning med personalomsättning bland nyanställd personal som verksamheten har lagt ner tid och resurser på att handleda. Medarbetare är mer rörliga på arbetsmarknaden. Folk tandvården uppges inte kunna konkurrera lönemässigt med privata aktörer och behöver därför ha andra konkurrenskraftiga fördelar. Exempelvis erbjuds möjligheten att utbilda sig till specialist inom Folk tandvården.

De intervjuade är eniga om att alla fem områden i kompetensförsörjningsplanen är viktiga, men att störst fokus i dagsläget ligger på att rekrytera personal. Detta uppges till viss del ske på bekostnad av insatser som syftar till att behålla och utveckla befintlig personal. Arbetsmiljöfrågor och kompetensutveckling skulle enligt de intervjuade behöva få ett större

fokus. Då kompetensutveckling på arbetstid leder till intäktsbortfall behöver en avvägning göras i varje fall hur viktig kompetensen kommer att vara för verksamheten framgent.

Vad gäller kompetensutveckling har Folk tandvården inte tillgång till medel för utbildning från regionen som hälso- och sjukvården i stort har. I dagsläget bekostar Folk tandvården kompetensutvecklingen själva. Regionen får inte finansiera utbildning för Folk tandvårdens konkurrensutsatta verksamhet då det bidrar till konkurrensvridning. Däremot är det tillåtet för regionen att finansiera utbildningsinsatser inom den verksamhet som Folk tandvården får regionbidrag för. Intervjuade uppger att de ekonomer som arbetar centralt i regionen i vissa fall saknar kompetens kring de regler som gäller för finansiering av tandvårdens verksamhet. Det riskerar göra att insatser korsfinansieras på ett olämpligt sätt.

Från intervju framgår att Folk tandvården påverkats negativt av regionens anställningsstopp som infördes under slutet av 2023. Anställningsstoppet grundar sig i ett utmanande ekonomiskt läge för regionen. Hälso- och sjukvårdsdirektör behövde ge undantag för varje anställning. Eftersom Folk tandvårdens finansieringsmodell skiljer sig från resterande hälso- och sjukvården, då de delvis är intäktsfinansierade, påverkar dock anställningsstoppet ekonomin och tillgängligheten inom Folk tandvården negativt. Att inte ersätta tillfälligt frånvarande personal gör att färre patienter kan tas omhand vilket resulterar i färre intäkter och minskad tillgänglighet. Från intervju framkommer uppgifter om fall där anställningsstoppet påverkade ledtiderna för att ersätta tillfälligt frånvarande personal till den grad att vakans uppstod. Under mitten av 2024 lyftes beslutsnivån avseende anställningar ner från Hälso- och sjukvårdsdirektör till tandvårdschef i syfte att korta ledtiderna.

3.5. Vår bedömning

Hälso- och sjukvårdsnämnden har enligt tandvårdslagen ansvar för att planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov. Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarar enligt reglemente för personalen inom sitt ansvarsområde.

Vi bedömer att det har genomförts (risk-)analyser och att det finns en plan för att säkerställa kompetensförsörjning inom Folk tandvården. Bedömningen görs mot bakgrund av att det finns mål för arbetet som har brutits ned från region- till nämndnivå. Folk tandvården arbetar utefter en kompetensförsörjningsplan som har tagits fram utifrån regionens kompetensförsörjningsplan. Folk tandvårdens plan fokuserar på alla delar av kompetensförsörjningsarbetet, från tidiga insatser och rekrytering till att behålla och avveckla personal. Planen innehåller också analyser av risker och prognoser av framtida kompetensbehov.

Kompetensförsörjning är en stor utmaning för verksamheten både nu och framgent. Vi vill betona att tillgången till rätt kompetens är en förutsättning för att Folk tandvården ska kunna ta emot patienter och därigenom finansiera sin verksamhet. Vi noterar också att arbetet bedrivs inom Folk tandvården med begränsad styrning från nämnden, vilket vi ser som en brist.

3.6. Uppföljning av rekommendationer i tidigare granskningar

I granskningen från 2021 lämnades två rekommendationer avseende nämndens arbete med kompetensförsörjning.

Rekommendation: Säkerställa en tydlig gemensam styrning inom Folkandvården för arbetet med kompetensförsörjning.

Rekommendation: Tillse att arbetet med kompetensförsörjning baseras på strategiska analyser av framtida behov och tidigare åtgärders resultat.

Vi bedömer att rekommendationerna har omhändertagits.

4. Uppföljning av verksamheten

Revisionsfråga: Sker en utveckling av uppföljningen av Folk tandvården, så att tillförlitlig information om verksamheten kan tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling? Samt, får Hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig uppföljning av Folk tandvården utifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag?

4.1. Uppföljning är fortsatt en utmaning för verksamheten

Det finns fortsatt utmaningar kopplat till uppföljning av verksamheten, likt de som uppmärksammats i tidigare granskningar. Folk tandvården saknar personella och tekniska möjligheter för att löpande ta fram korrekta underlag till analys. Folk tandvården är hänvisade till regionens IT-avdelning för att få tillgång till aktuell statistik över verksamheten. Folk tandvården får sällan tillgång till den statistik de beställer, och i de sällsynta fall rapporter levereras är de ofta inaktuella. Intervjuade uppger att Folk tandvården i olika sammanhang har påtalat bristen på relevanta rapporter för uppföljning. Varken område verksamhetsanalys inom regionen eller den IT-avdelning som praktiskt ska tillhandahålla rapporter uppges ha resurser för att tillgodose Folk tandvårdens behov. Det uppges inte heller vara tydligt om det ligger i område verksamhetsanalys och IT-avdelningens uppdrag att tillhandahålla uppföljningsrapporter till Folk tandvården.

Uppföljningen av statistik sköts i stället manuellt av personal inom Folk tandvården vilket kräver omfattande handpåläggning. Verksamhetscontroller tar fram statistik avseende vårdtid fördelad på tandläkare, tandhygienist, barn och vuxna samt antalet nya patienter. Statistiken är då ofta flera veckor gammal. Statistik hämtas från olika källor vilket också medför en risk att den blir felaktig i sammanställningen. Detta sammantaget medför att Folk tandvården inte har tillgång till statistik som möjliggör att löpande vidta förbättringsåtgärder i verksamheten. Från de intervjuade framgår önskemål om att i realtid kunna se vårdtid per vecka, fördelning mellan vårdtid på barn och vuxna, intäkter, antal omgörningar och besvär efter operation. Att inte ha möjlighet att följa upp kvalitet i vården uppges vara en risk för patientsäkerheten.

Av intervju framgår att Folk tandvården för ett par år sedan ingick i ett pilotprojekt avseende ett nytt verksamhetssystem som skulle upphandlas i regionen. Systemet möjliggjorde mätning, beräkning och uppföljning av produktion. De intervjuade som testade systemet upplevde att det fungerade väl och var ett sådant typ av verktyg som Folk tandvården tidigare saknat. Efter avslutat pilotprojekt var dock inte Folk tandvården del av regionens upphandling och har därför inte fått lov att nyttja systemet sedan dess. Från intervju framkommer dock att planering pågår för att verksamhetssystemet under 2025 ska integreras i hela hälso- och sjukvårdsverksamheten och även komma Folk tandvården till nytta.

4.2. Nämnden följer i begränsad omfattning upp Folk tandvården

I nämndens årsredovisning 2023 och delårsrapport per augusti 2024 framgår inte någon utförlig uppföljning av Folk tandvårdens verksamhet. Nämnden följer enbart upp indikatorn från nämndplanen avseende 6-åringars tandhälsa, andel med karies. Ytterligare mål som

Folktandvården har fastställt i verksamhetsplan följs inte upp i nämndens rapporter och nämnden tar inte del av Folktandvårdens uppföljning av verksamhetsplanen.

Vad gäller tillgänglighet bedöms nämndens mål för tillgänglighet i hälso- och sjukvården inte uppnås varken i nämndens årsbokslut 2023 eller i delårsrapport per augusti 2024. Uppföljningen avser inte tillgängligheten i Folktandvården eftersom nämnden inte fastställt några indikatorer kopplat till Folktandvården. Som beskrivet i kapitel 2 uppger Folktandvården att de har förbättrat tillgängligheten de senaste åren. Eftersom nämndens uppföljning av tillgänglighet inte inkluderar Folktandvården avspeglas inte Folktandvårdens förbättrade tillgänglighet på nämndens måluppfyllelse avseende tillgänglighet.

Avseende kompetensförsörjning bedömde nämnden i delårsrapport per augusti 2024 att målet om *Attraktiv arbetsgivare* delvis uppnås. I delårsrapporten framgår en redovisning av aktiviteter för att främja kompetensförsörjningen. Uppföljningen fokuserar på övrig hälso- och sjukvård. De aktiviteter som redovisas rör inte Folktandvårdens arbete med kompetensförsörjning.

Tandvårdschef uppges delta sporadiskt på nämndmöten i de fall det har inkommit en specifik motion eller fråga. Från protokoll framgår att tandvårdschef under 2024 har deltagit på tre nämndmöten för att informera nämnden: i januari för att presentera Folktandvårdens verksamhet, i april för redovisning av arbetet med patientsäkerhet och i juni för redovisning kring lokalförsörjningsfrågor.

Nämndens begränsade uppföljning av Folktandvården uppges delvis bero på att Folktandvården i stort saknar tillförlitliga underlag för att kunna bedöma verksamhetens utveckling. Nämndens presidium uppges därtill att nämndens uppföljning baseras på risker i nämndens verksamhetsområde. Från intervju framgår att nämnden bedömt att risker inom övriga verksamheter inom hälso- och sjukvården är större än i Folktandvården.

Hälso- och sjukvårdsnämnden hade tidigare ett tandvårdsutskott vilket intervjuade upplevde bidrog till ett större fokus på Folktandvården och en högre kompetens bland ledamöterna. I dagsläget upplevs nämnden ha fokus på den övriga Hälso- och sjukvården vilket upplevs medföra delvis bristande styrning av Folktandvården. Samtliga nämndledamöter genomgår dock i början av varje mandatperiod en utbildning där Folktandvårdens verksamhet ingår.

4.3. Internkontrollplan innehåller inte kontroller kopplade till Folktandvården

Nämnden beslutade om internkontrollplan för 2024 på sammanträdet i januari 2024. Internkontrollplanen innehåller inga kontrollpunkter avseende Folktandvården. Det framgår inte huruvida Folktandvården ingår i den underliggande riskanalysen.

4.4. Budget- och kostnadsfördelningsmodellen har inte förändrats

Tidigare granskningar av Folktandvården, från 2015, 2018 och 2021, visade att regionens budget- och kostnadsfördelningsmodell avseende SAL-kostnader³ gjorde att Folktandvården hade små möjligheter att sänka sina kostnader. Detta minskar Folktandvårdens möjlighet att

---

³ Service, Administration och Lokaler (SAL).

fullt ut konkurrera fritt med privata aktörer. Budget- och kostnadsfördelningsmodellen som används i regionen har inte förändrats sedan de tidigare granskningarna genomfördes. De intervjuade uppger att det vore önskvärt att undanta Folk tandvården från vissa krav i budgetmodellen då Folk tandvården har olika finansieringsmodeller som skiljer sig från hälso- och sjukvårdens finansieringsmodell. De intervjuade uppger att de har lyft frågan till regionledning, Hälso- och sjukvårdsledning och till nämnd, men att diskussionerna inte har bidragit till förändring på grund av personalomsättning på ledningsnivå.

4.5. Vår bedömning

I kommunallagen framgår att nämnderna ansvarar för att verksamheten bedrivs utifrån de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat och de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Vi bedömer att Hälso- och sjukvårdsnämnden inte har säkerställt en utveckling av uppföljningen av Folk tandvården så att tillförlitlig information om verksamheten kan tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling. Bedömningen görs mot bakgrund av att det fortsatt finns brister avseende verksamhetens möjlighet att ta del av underlag som möjliggör löpande analys av verksamheten. Regionens IT-avdelning ger inte ett välfungerande stöd i att ge Folk tandvården uppföljningsrapporter. Folk tandvården ingick inte heller i regionens upphandling av ett nytt verksamhetssystem som hade kunnat förbättrat möjligheterna till uppföljning och planering.

Vi bedömer vidare att Hälso- och sjukvårdsnämnden inte genomför en tillräcklig uppföljning som utgår ifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag. Bedömningen görs mot bakgrund av att nämndens uppföljning endast avser en indikator i nämndplan som rör andel 6-åringar med karies. Nämnden följer inte upp Folk tandvårdens tillgänglighet eller arbete med kompetensförsörjning. Vi noterar att nämnden baserar sin uppföljning på risker i verksamheten. Nämnden har gjort bedömningen att risker inom övriga verksamheter i hälso- och sjukvården är större än i Folk tandvården. Vi vill dock betona att nämnden – oavsett omfattning av verksamheten – har ett ansvar för styrning och uppföljning av den. Alla verksamheter inom nämndens ansvarsområde bör därför vara föremål för någon form av strukturerad och kontinuerlig uppföljning. Om uppföljning av mål och indikatorer saknas för en verksamhet riskerar nämnden att missa förändringar i verksamhetens leveranser avseende exempelvis kvalitet och därmed även missa möjligheten att vidta åtgärder i tid. Att inte inkludera Folk tandvården och därmed hela nämndens verksamhet i uppföljningen av tillgänglighet och arbetet med kompetensförsörjning ger dessutom ett missvisande resultat i nämndens uppföljning av mål, i detta fall till det sämre.

4.6. Uppföljning av rekommendationer i tidigare granskningar

I granskningen från 2021 lämnades två rekommendationer avseende nämndens uppföljning.

Rekommendation: Tillse att uppföljningen av Folk tandvården utvecklas för att tillförlitlig information om verksamheten ska kunna tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling.

Rekommendation: Säkerställa att nämnden tar del av tillräcklig uppföljning av tandvården och Folk tandvården utifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag.

Vi bedömer att rekommendationerna inte har omhändertagits.

I granskningen från 2021 kvarstod även rekommendationer avseende budgetmodell och kostnadsfördelningsmodell från tidigare granskning genomförd 2018.

Rekommendation: Överväga att se över dagens budgetmodell och kostnadsfördelningsmodell avseende så kallade SAL-kostnader.

Rekommendation: Säkerställa att Folk tandvården ges förutsättningar att effektivt anpassa sin verksamhet efter villkoren på en konkurrensutsatt marknad.

Vi bedömer att rekommendationerna inte har omhändertagits.

5. Samlad bedömning

5.1. Bedömning utifrån revisionsfrågorna

Revisionsfrågor	Bedömning
<p><i>Finns en tydlig gemensam styrning inom Folk tandvården för arbetet med tillgänglighet? Samt baseras arbetet med tillgänglighet på strategiska analyser av framtida behov och tidigare åtgärders resultat?</i></p>	<p>Ja, men nämndens styrning brister. Folk tandvården har i verksamhetsplan fastställt mål kopplade till tillgänglighet som baseras på regionfullmäktiges effektmål. Målet bryts ned i klinikplaner och följs upp med indikatorer. Klinikerna arbetar tillsammans för att fördela patienter och personal mellan sig i syfte att öka tillgängligheten. Tillgängligheten i regionen i stort är god. För att bedöma framtida behov av tillgänglighet används statistik över antal tänder hos äldre och regionens befolkningsprognos.</p> <p>Vi noterar dock att Hälso- och sjukvårdsnämndens styrning över tillgängligheten brister. Nämndens mål för tillgänglighet inkluderar inte Folk tandvården.</p>
<p><i>Finns en plan för att utveckla styrningen av tandvården, främst då det gäller regionens övergripande uppdrag att åstadkomma en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen?</i></p>	<p>Delvis. De framsteg som påvisades i 2021 års granskning kvarstår. Det finns dock fortsatt utvecklingsområden. Nämndens mål avseende tillgänglig vård på lika villkor inkluderar inte Folk tandvårdens verksamhet. Det finns heller inte mål kopplat till uppdraget om en god tandhälsa. Vi noterar dock att nämnden har beslutat om en indikator avseende barns tandhälsa. Vidare har Folk tandvården omhändertagit målet <i>Tillgänglig vård på lika villkor</i> i sin verksamhetsplan med tillhörande indikatorer.</p>
<p><i>Finns en plan för att utveckla styrningen av Folk tandvården i Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras?</i></p>	<p>Delvis. De framsteg som påvisades i 2021 års granskning kvarstår. Det finns dock fortsatt utvecklingsområden. Nämnden har beslutat om en indikator avseende barns tandhälsa vilket knyter an till ett av Folk tandvårdens specifika uppdrag. Folk tandvården gör viss uppföljning av några av de målgrupper som Folk tandvården behandlar såsom fördelning av vårdtid mellan barn och vuxna. För övriga uppdrag finns dock ingen övergripande styrning eller uppföljning.</p>
<p><i>Finns en plan för implementering och uppföljning av Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård?</i></p>	<p>Delvis. Det finns en plan för implementering av Socialstyrelsens riktlinjer för tandvård. I dagsläget finns dock ingen plan för uppföljning av följsamhet gentemot riktlinjerna. Nämnden har informerats om planen.</p>

<p><i>Har det genomförts (risk-)analyser och finns det en plan för att säkerställa kompetensförsörjning inom Folk tandvården?</i></p>	<p>Ja. I regionövergripande och verksamhetsspecifik kompetensförsörjningsplan lyfts omvärldsanalys och utmaningar kopplade till kompetensförsörjning samt arbetssätt för att säkra kompetensförsörjningen framgent. Kompetensförsörjningen är fortsatt en utmaning. Vi noterar att arbetet bedrivs med begränsad styrning från nämnden.</p>
<p><i>Sker en utveckling av uppföljningen av Folk tandvården, så att tillförlitlig information om verksamheten kan tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling? Samt får Hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig uppföljning av Folk tandvården utifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag?</i></p>	<p>Nej. Det är fortsatt en utmaning att följa upp verksamheten. Det är inte möjligt att ta del av aktuella underlag för löpande analys av verksamheten.</p> <p>Tandvårdschef deltar vid nämndens sammanträden vid behov. Nämnden följer upp endast en indikator avseende Folk tandvården. Det beror delvis på svårigheterna att ta del av aktuellt underlag. Dessutom beror det på en prioritering från nämndens sida baserat på risk, där nämnden bedömer att riskerna är större inom andra verksamheter. Vi vill dock betona att nämnden har ett ansvar för styrning och uppföljning av hela verksamheten. Alla verksamheter inom nämndens ansvarsområde bör vara föremål för någon form av strukturerad och kontinuerlig uppföljning. Vi menar att bristande uppföljning av mål och indikatorer kan leda till att nämnden missar och agerar för sent på eventuell negativ utveckling av verksamhetens måluppfyllnad och kvalitet. Det ger dessutom ett missvisande resultat i nämndens uppföljning av mål, i detta fall till det sämre.</p>
<p><i>Har åtgärder vidtagits med beaktande av de iakttagelser, synpunkter och rekommendationer som framfördes i den tidigare granskningen 2021?</i></p>	<p>Delvis. Fyra rekommendationer bedöms ha omhändertagits, sju rekommendationer bedöms kvarstå och en rekommendation är inte längre aktuell.</p>

5.2. Slutsatser

Granskningens syfte har varit att granska om Hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställer en god tillgänglighet och utövar en ändamålsenlig styrning och ledning samt intern kontroll över Folk tandvården. En utgångspunkt för granskningen var också de iakttagelser och rekommendationer som framfördes i en tidigare granskning från 2021.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprovning är att Hälso- och sjukvårdsnämnden har säkerställt en god tillgänglighet i Folk tandvården. Vidare bedömer vi att Hälso- och sjukvårdsnämnden delvis har säkerställt en

ändamålsenlig styrning och ledning samt intern kontroll över Folk tandvården. Vi noterar dock att merparten av styrningen sker på förvaltningsnivå.

Granskningen visar att det finns en tydlig styrning avseende tillgänglighet inom *Folk tandvården*, men att *nämndens* styrning och uppföljning av verksamheten brister.

Uppföljning av Folk tandvårdens verksamhet är fortsatt en utmaning. Verksamheten får inte tillgång till aktuell statistik som möjliggör löpande uppföljning av verksamhet och kvalitet. Bristen på underlag påverkar också möjligheten för nämnden att följa verksamheten. I dagsläget har nämnden inte lyft något behov av ytterligare uppföljning av Folk tandvården, då andra verksamheter inom hälso- och sjukvården bedöms stå inför större risker. Vi menar dock att brist på uppföljning är en risk i sig då nämnden riskerar att missa en eventuell negativ utveckling av verksamhetens måluppfyllnad och kvalitet. Slutligen är arbetet med kompetensförsörjning en viktig fråga och en stor utmaning. Folk tandvården arbetar efter en kompetensförsörjningsplan och vidtar åtgärder för att säkra kompetensförsörjningen i verksamheten.

Vad gäller åtgärder kopplat till rekommendationer från granskningen 2018 och 2021 framgår att mer än hälften av rekommendationerna, sju av elva, kvarstår.

Utifrån granskningen lämnar vi nedanstående rekommendation till Hälso- och sjukvårdsnämnden:

- ▶ Inkludera Folk tandvården i nämndens styrning, uppföljning och kontroll av hälso- och sjukvården.

Ovan rekommendation menar vi är överordnad nedan kvarstående rekommendationer från tidigare granskningar. För att hantera nedan rekommendationer behöver nämnden inkludera Folk tandvården i sin styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten.

Granskningen visar att sju rekommendationer till Hälso- och sjukvårdsnämnden från 2018 och 2021 års granskning av Folk tandvården inte har omhändertagits. Vi rekommenderar fortsatt Hälso- och sjukvårdsnämnden att:

- ▶ Utveckla styrningen av tandvården och då främst det som handlar om regionens övergripande uppdrag att åstadkomma god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.
- ▶ Utveckla styrningen av Folk tandvården Värmland i syfte att klargöra hur de specifika uppdragen (ofta anslagsfinansierade) klaras.
- ▶ Tillse att en rutin för uppföljning av Folk tandvårdens följsamhet till de nationella riktlinjerna inom vuxentandvården tas fram och införs.
- ▶ Tillse att uppföljningen av Folk tandvården utvecklas för att tillförlitlig information om verksamheten ska kunna tas ut löpande och användas för verksamhetsutveckling.
- ▶ Säkerställa att nämnden tar del av tillräcklig uppföljning av tandvården och Folk tandvården utifrån en bedömning av risker kopplat till nämndens mål och uppdrag.

- ▶ Överväga att se över dagens budgetmodell och kostnadsfördelningsmodell avseende så kallade SAL-kostnader.
- ▶ Säkerställa att Folkandvården ges förutsättningar att effektivt anpassa sin verksamhet efter villkoren på en konkurrensutsatt marknad.

Göteborg 20 februari 2025

Fanny Nilsson
Verksamhetsrevisor
Ernst & Young AB

Lydia Andersson
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Ernst & Young AB

Negin Nazari
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Kvalitetssäkrare
Ernst & Young AB

Mikaela Gretzer
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Kvalitetssäkrare
Ernst & Young AB

Bilaga 1. Bakgrund

Folktandvården ingår som en del i regionens hälso- och sjukvård, men intar en särställning bland annat genom sin intäktsfinansiering. Regionens revisorer genomförde 2021 en granskning av regionens Folktandvård. I granskningen ingick en uppföljning av en tidigare granskning av Folktandvården från 2018. Den samlade bedömningen i rapporten från 2021 var att Hälso- och sjukvårdsnämnden enbart delvis hade säkerställt en god tillgänglighet och inte utövade en ändamålsenlig styrning och ledning samt intern kontroll över Folktandvården. Det gjordes också bedömningen, när gällde åtgärder kopplade till granskningen 2018, att merparten av rekommendationerna kvarstod och att få åtgärder hade vidtagits.

Utifrån granskningens resultat 2021 gavs ett antal rekommendationer både till Regionstyrelsen och till Hälso- och sjukvårdsnämnden, men enligt reglementet som gäller från och med 2022-01-01 är Hälso- och sjukvårdsnämnden numera ansvarig nämnd för regionens hälso- och sjukvård.

En god munhälsa är viktig för människors allmänna livskvalitet. Tandvården behöver därför arbeta med att stärka goda munhälsovanor och minska risken för dålig munhälsa. Karies och parodontit är bland de vanligaste sjukdomarna i världen. Dessa sjukdomar försämrar människors livskvalitet och medför stora kostnader både för samhället och de enskilda individerna. Samtidigt går sjukdomarna till stor del att förebygga.

Det finns skillnader i både munhälsa och tandvård i Sverige. Personer med låg inkomst, kort utbildning eller olika funktionsnedsättningar upplever sin munhälsa som sämre än andra grupper. Enligt revisorernas uppfattning utgör tandvårdsklinikernas bemanning en kritisk faktor för Folktandvårdens förmåga att leva upp till tillgänglighetskravet. Därtill krävs att regionen säkerställer en god planering med utgångspunkt från befolkningens behov och säkerställer tillräckliga resurser för patienter med särskilda behov.

Tandvårdslagen (1985:125) och tandförordningen (1998:1338) reglerar tandvården i Sverige. Folktandvårdens uppgift är att svara för:

1. regelbunden och fullständig tandvård för personer till och med det år de fyller 23 år
2. specialisttandvård för personer från och med det år då de fyller 24 år, och
3. övrig tandvård för personer från och med det år då de fyller 24 år i den omfattning som regionen bedömer lämplig.

Tandvården ska bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård. En av de fem kriterier för god tandvård som anges är att den ska vara lätt tillgänglig. Akuta fall ska behandlas med förtur. Socialstyrelsen publicerade nya riktlinjer för tandvården 2022. Riktlinjerna ska bidra till en god och jämlik munhälsa och tandvård.

I nämndens årsredovisning per 2023 framgår utmaningar kopplat till tillgängligheten inom Hälso- och sjukvårdsnämndens verksamheter. Målet Tillgänglig vård ansågs inte vara uppfyllt per 2023. Förklaringar som nämns är ackumulerade vårdköer, rekryteringssvårigheter och ett ansträngt ekonomiskt läge.

Bilaga 2. Revisionskriterier

Kommunallagen (2017:725)

Styrelsen och nämnderna ansvarar för att verksamheten bedrivs utifrån de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat och de föreskrifter som gäller för verksamheten. Styrelse och nämnder ska även tillse att den interna kontrollen är tillräcklig (6 kap. 6 §).

Tandvårdslagen (1985:125)

Tandvårdslagen anger att målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen (§ 2). Tandvården ska bland annat vara av god kvalitet och lägga särskild vikt vid förebyggande åtgärder och vara lätt tillgänglig (§ 3). Regionerna har ett särskilt ansvar för att planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov av tandvård samt att denna planering även omfattar den tandvård som erbjuds av annan än regionen. Regionen ska se till att det finns tillräckliga resurser (8 §).

Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för tandvård (2022)

Riktlinjerna anger hur vuxentandvård ska bedrivas. Riktlinjerna tydliggör vikten av att bedöma risker och behandla orsaker till problem, att tandvården är viktig för att förebygga ohälsa, att tandvården behöver samverka mer med andra aktörer samt att munhälsan och tandvården behöver bli mer jämlik.

Regionplan 2024

Regionen ska fokusera särskilt på tillgänglig vård i hela Värmland. Vidare ska den digitala vården utvecklas i syfte att stärka tillgängligheten. Ett av de beslutade effektmålen för 2024 är "God och jämställd hälsa".

Hälso- och sjukvårdsnämndens reglemente (2023)

Nämnden ska utöva ledning av Folktandvården i enlighet med tandvårdslagen. Av reglementet framgår vidare att nämnden ansvarar för personalen inom sitt verksamhetsområde.

Bilaga 3. Källförteckning

Dokument

- ▶ Regionplan och budget 2024
- ▶ Mål och budget för hälso- och sjukvårdsnämndens verksamheter 2024
- ▶ Folk tandvårdens verksamhetsplan med målnivåer och indikatorer 2024
- ▶ Klinikplan Årjäng 2024
- ▶ Instruktion för tillgänglighet giltig 2022-2025
- ▶ Hälso- och sjukvårdsnämndens protokoll 2024
- ▶ Strategisk kompetensförsörjningsplan Region Värmland
- ▶ Strategisk kompetensförsörjningsplan Folk tandvården
- ▶ Kompetensförsörjningsplaner för kliniker
- ▶ Årsredovisning 2023 Hälso- och sjukvårdsnämnden
- ▶ Delårsrapport 2024 Hälso- och sjukvårdsnämnden
- ▶ Befolkningsprognos Region Värmland 2040
- ▶ Utbildningsinsatser kopplade till Socialstyrelsens nationella riktlinjer
- ▶ Reglemente för Hälso- och sjukvårdsnämnden

Intervjuer

- ▶ Tf. Hälso- och sjukvårdsdirektör, 2024-11-21
- ▶ Hälso- och sjukvårdsnämndens presidium, 2024-11-21
- ▶ Verksamhetsanalytiker och controller, 2024-10-21
- ▶ Förvaltningsledare och samordnare, 2024-10-21
- ▶ HR-strateg och konsult, 2024-10-21
- ▶ Tandvårdschef och verkställande chef, 2024-10-22
- ▶ Gruppintervju med klinikchefer, 2024-10-22